

DORDRECHT ONDERGRONDS

VAN ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING NAAR BELEID ARCHEOLOGIE

BELEIDSNOTA EN BELEIDSKAART ARCHEOLOGIE DORDRECHT

Colofon

Sector Stadsontwikkeling/Ruimtelijke Realisatie

Tekst   Jacqueline Hoevenberg
Kaarten   Stadsontwikkeling/Ruimtelijke Ordening, RAAP Archeologisch Adviesbureau

© Gemeente Dordrecht, 4 oktober 2012

INHOUD

INLEIDING	5
ARCHEOLOGIE EN WETGEVING	6
ARCHEOLOGIE EN BEHOUD	7
ARCHEOLOGIE EN GEMEENTELIJK BELEID	8
ARCHEOLOGIE EN VRIJSTELLING OF ONDERZOEKSPLICHT	10
ARCHEOLOGIE EN ONDERZOEK	12
ARCHEOLOGIE EN KWALITEITSBORGING	13
ARCHEOLOGIE EN KOSTEN	14
ARCHEOLOGIE EN PUBLIEK	15
BIJLAGE 1 - BELEIDSKAART ARCHEOLOGIE DORDRECHT	16
BIJLAGE 2 - ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART DORDRECHT	18
BIJLAGE 3 - ARCHEOLOGIE IN BESTEMMINGSPANNEN DORDRECHT	20
BIJLAGE 4 - PROCES ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG	22
BIJLAGE 5 - ONLINE INFORMATIE ARCHEOLOGIE	23

INLEIDING

Archeologische resten zijn de belangrijkste informatiebron om kennis te vergaren over het grootste deel van ons verleden. Omdat het bodemarchief een onvervangbaar gezamenlijk goed is, zijn we met zijn allen verantwoordelijk voor het behoud ervan. Slechts 1% van de archeologische monumenten in Nederland is goed zichtbaar in het landschap. De meeste monumenten bevinden zich dus voor het oog verborgen in de bodem.

De oorspronkelijk middeleeuwse binnenstad van Dordrecht beslaat een oppervlak van circa 1 km², de rest van het Eiland van Dordrecht is circa 98 km² groot. De in ruimte beperkte binnenstad herbergt ondergronds een nog grotendeels ongekende en grote rijkdom aan informatie over het middeleeuwse Dordrecht. De huidige infrastructuur is al van middeleeuwse oorsprong en eeuwenlang dezelfde gebleven, maar de bovengrondse stad Dordrecht is met de tijd mee veranderd.

Het grote buitengebied van het Eiland van Dordrecht – alles buiten de Spuihaven - lag sinds de Sint Elisabethsvloed van 1421 tot het eind van de 16^e eeuw grotendeels onder water verscholen. Door het onder invloed van eb en vloed groeiende pakket afzettingen van de rivier de Merwede kwam het land geleidelijk aan weer boven water, waarbij het verdrongen middeleeuwse en oudere landschap helemaal werd afgedekt. Het nu zichtbare polderlandschap van het Eiland van Dordrecht dateert van ná 1603, het jaar waarin de eerste polder gerealiseerd werd en Dordrecht het achterland van de verdrongen Grote Waard weer terugwon. Dit polderlandschap met de typische killen is geen directe afspiegeling van het onzichtbare, helemaal afgedekte en dieperliggende, middeleeuwse en nog oudere landschap.

In de periode tot 1995 zijn bij de aanleg van infrastructuur zoals de spoorlijn, de A16 en de N3 en de nieuwbouwwijken als Sterrenburg en Wielwijk, bedrijven- en industrieterreinen als de Dordtse Kil I en II en bij natuurontwikkelingen archeologische resten in het buitengebied meestal ongezien verdwenen. Voor de binnenstad geldt dit in veel mindere mate omdat hier van 1968 tot 1989 – ten tijde van de sanering van de binnenstad - onderzoek is uitgevoerd door de toenmalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

In 1992 ondertekende Nederland het Europese Verdrag van Malta. In dit verdrag werd voorgesteld archeologische waarden zoveel mogelijk op hun oorspronkelijke plek - *in situ* - te behouden omdat de bodem de beste garantie voor een goede conservering van archeologische resten is. Waar behoud niet mogelijk is, werd voorgesteld de financiering van het archeologisch onderzoek te leggen bij de vernielers of veroorzakers.

Met ingang van 1 september 2007 heeft het Verdrag van Malta in Nederland officieel zijn weerslag gevonden in de Wet op de Archeologische Monumentenzorg, een uitbreiding van de Monumentenwet 1988. In de nieuwe wet wordt de belangrijkste rol en verantwoordelijkheid voor de archeologie gelegd bij de gemeenten. De gemeenten worden verplicht om het archeologisch bodemarchief te behouden en passend beleid te formuleren. In 2012 vindt de evaluatie van deze Wet plaats.

In deze gemeentelijke beleidsnota archeologie wordt feitelijk geen nieuw beleid geformuleerd, maar wordt al jarenlang gangbaar beleid vastgesteld. Het bouwt bovendien voort op de eerste nota uit 1996 "*Stevige grond onder de voeten: naar een geïntegreerd gemeentelijk Dordts archeologisch monumentenzorgbeleid in de 21e eeuw*". Bovendien is het de realisatie van één van de strategische uitgangspunten in de beleidsnota '*Dordrecht maakt geschiedenis: Monumentenzorg en Archeologie, beleid en uitvoering 2004-2010*' door invulling te geven aan de eisen van de nieuwe wetgeving.

ARCHEOLOGIE EN WETGEVING

Het Rijk stimuleert de uitvoer van ruimtelijke ingrepen als integrale culturele opgave. In dit kader zijn voor archeologie de volgende van groot belang:

Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)

Op 1 september 2007 is deze wet opgenomen als nieuw onderdeel in de Monumentenwet 1988. De belangrijkste gevolgen van deze wet zijn:

1. het behoud van archeologische waarden op de plek zelf, *in situ*.
2. de archeologische zorgplicht ofwel de eigen verantwoordelijkheid voor het bodemarchief ligt bij de gemeente. Dit vereist inhoudelijke kennis van het eigen bodemarchief en het formuleren van eigen beleid.
3. het veroorzakersprincipe: de veroorzaker of initiatiefnemer tot bodemingrepen betaalt de kosten voor het vereiste archeologische onderzoek.

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

Op 1 juli 2008 is de Wet ruimtelijke ordening in werking getreden. De belangrijkste gevolgen van deze wet voor de archeologie zijn:

1. de integratie van de omgang met het bodemarchief in de systematiek van de ruimtelijke ordening ofwel het meewegen van archeologie in ruimtelijke plannen
2. het archeologie-proof bestemmingsplan: planologische en juridische verankering van (de consequenties van) het archeologiebeleid.

Bestemmingsplan als centraal sturingsinstrument

De minister motiveert deze keuze in de memorie van toelichting op de Wamz als volgt: 'Met dit wetsvoorstel wil het kabinet archeologische monumentenzorg de plaats in onze samenleving geven die het verdient: duidelijk zichtbaar en niet vrijblijvend. [...] In het ruimtelijke ordeningsproces worden [...] besluiten voorbereid die verstrekkende gevolgen hebben voor wat wij het "bodemarchief" noemen: bijvoorbeeld de bouw van woningen of bedrijven, de aanleg van infrastructuur of de inrichting van natuurgebieden. [...] Bekendheid met aanwezigheid van archeologische monumenten in de fase van ruimtelijke planvorming is de meeste efficiënte wijze en minst hinderlijke wijze om archeologische waarden te ontzien.'

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in werking getreden. Dit behelst het samengaan van diverse vergunningen onder andere op het gebied van archeologie op basis van gemeentelijke verordeningen tot één integrale omgevingsvergunning.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

In maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte vastgesteld. Het is de visie van het Rijk op het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid voor Nederland in 2040. Eén van de ambities is het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving, waaronder de bescherming van cultureel erfgoed en unieke natuurlijke waarden en locaties voor landsverdediging.

Omgevingswet

Naar verwachting zal op z'n vroegst in 2014 de Omgevingswet ingevoerd worden. Hierin wil het kabinet het omgevingsrecht dat bestaat uit tientallen wetten en honderden regelingen voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur, water en erfgoed vereenvoudigen en bundelen.

ARCHEOLOGIE EN BEHOUD

Behoud op de oorspronkelijke plek: *in situ*

In het proces van de ruimtelijke ordening dient het behoud van ons archeologische erfgoed op de oorspronkelijke plek oftewel *in situ* nog zwaarder afgewogen te worden. Dit is de kern van het verdrag van Malta, van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg en het gemeentelijke beleid. Dit omdat toekomstige generaties naar verwachting met verbeterde methoden en technieken en nieuwe vraagstellingen het bodemarchief beter kunnen onderzoeken en beheren.

Archeologiesparend bouwen: planinpassing en/of planaanpassing

Behoud in de bodem betekent een weloverwogen afweging van belangen in de ruimtelijke ordening. In de praktijk kan dat bijvoorbeeld leiden tot bouwen op een andere locatie, een verhoogde begane grond, een aangepaste funderingstechniek of niet onderkelderen. De laatste jaren zijn in Nederland diverse projecten gerealiseerd waarbij archeologiesparend is gebouwd en nieuwe ontwikkelingen zijn te verwachten. De gemeente Dordrecht zet met name in de historische binnenstad in op archeologiesparend bouwen. Juist in de binnenstad is het bodemarchief meters dik en uiterst goed bewaard gebleven, zodat archeologisch onderzoek relatief kostbaar is.

Behoud door onderzoek: *ex situ*

Behoud op de oorspronkelijke plek is niet altijd een reële optie. Regelmatig wordt toch besloten tot het opnemen van de kosten van een archeologisch onderzoek in de projectbegroting, zodat de archeologische waarden verantwoord kunnen worden opgegraven en gedocumenteerd.

In dit geval worden documentatie, vondstmateriaal en rapportage na het onderzoek overgedragen aan en beheerd in het Stadsdepot van de gemeente Dordrecht, *ex situ*. Het resultaat van onderzoek is dat de oorspronkelijke bouw- en inrichtingsplannen alsnog uitgevoerd kunnen worden.

ARCHEOLOGIE EN GEMEENTELIJK BELEID

Verwachtingskaart, beleidskaart en beleidsnota

Voordat een gemeente beleid kan maken, moet bekend zijn wat er aan archeologie 'in huis' is.

In 2009 is een archeologische inventarisatie uitgevoerd en de resultaten zijn toegelicht en verwoord in het rapport 'Stad en Slib: het archeologisch potentieel van het Eiland van Dordrecht in kaart gebracht'. Bij dit onderzoeksrapport horen zes kaarten:

- overzichtskaart archeologische vindplaatsen en onderzoeken (archeologie)
- overzichtskaart polders en al dan niet verdwenen buitenplaatsen (cultuurhistorie/archeologie)
- archeologische verwachtingskaart (archeologie)
- topografische kaart met de ontwikkeling van de historische binnenstad (archeologie/monumentenzorg/bouwhistorie)
- topografische kaart met de ontwikkeling van de historische binnenstad op de kadastrale minuut van circa 1830 (archeologie/monumentenzorg/bouwhistorie)
- beleidsadvieskaart archeologie

De kaarten en het rapport vormen de basis voor de beleidskaart archeologie Dordrecht en de beleidsnota archeologie Dordrecht. Inhoudelijk is de verwachtingskaart de belangrijkste kaartbijlage.

De beleidskaart archeologie Dordrecht is een beleidsgerichte vereenvoudiging van de archeologische verwachtingskaart. De beleidsnota archeologie Dordrecht levert de toelichting bij de beleidskaart.

Archeologietoets

Vanuit de centrale rol die het bestemmingsplan in de archeologische monumentenzorg heeft, zijn er verschillende momenten te onderscheiden waarbij een toets aan archeologie plaatsvindt. Onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van deze momenten, waarbij tevens de juridische grondslag is vermeld. Deze tabel kan behulpzaam zijn bij de vraag of bij een bepaald besluit of vergunning archeologie een rol speelt.

Tabel 1: procedures en besluiten waar archeologie een rol speelt.

Toetsingsmoment	Juridische grondslag	Opmerkingen
Vaststellen bestemmingsplan	3.1 Wro, 3.1.6 Bro, 3:2 Awb.	De verplichting om rekening te houden met archeologische monumentenzorg vloeit voort uit Wro, Bro en Awb.
Verlenen aanlegvergunning*	39 MW, 2.1 lid 1 onder b Wabo.	Een aanlegvergunning is verplicht wanneer het bestemmingsplan dit regelt. Aan een aanlegvergunning kan het college voorwaarden verbinden met het oog op de archeologische monumentenzorg.
Omgevingsvergunning afwijking bestemmingsplan*	41 MW, 2.1 lid 1 onder C Wabo.	De verplichting om rekening te houden met archeologische monumentenzorg vloeit voort uit MW en Wabo

*De Monumentenwet geeft aan dat bij projecten kleiner dan 100 m² geen archeologisch onderzoek is vereist. De gemeenteraad heeft de bevoegdheid om een andere grens vast te stellen (art. 41a MW). In Dordrecht is bij projecten de diepte relevanter dan het oppervlak. Aan het oppervlak is alleen in het bestemmingsplan Binnenstad een grens verbonden: bij projecten kleiner dan 50 m² is geen archeologisch onderzoek vereist.

Bestemmingsplannen

De gemeente Dordrecht streeft er naar archeologie zoveel als mogelijk in bestemmingsplannen te borgen. Deze borging moet enerzijds eenduidig in de regels van het bestemmingsplan en op de verbeelding plaatsvinden. Anderzijds moeten de regels en een initiatiefnemer pas dan met een toets aan archeologie confronteren, wanneer dit ook echt noodzakelijk is. Om deze reden heeft de raad van de gemeente Dordrecht een afweging gemaakt tussen de bescherming van archeologische waarden in de ondergrond en het belang van (potentiële) initiatiefnemers.

Uit de plankaart en de regels van het bestemmingsplan blijkt waar archeologische waarden verwacht worden en onder welke voorwaarden welk onderzoek verplicht is bij vergunningaanvragen.

In de gemeente Dordrecht is al sinds de aanstelling van een gemeentelijk archeoloog in 1995 in de bestemmingsplannen een archeologieparagraaf opgenomen in de toelichting.

Omgevingsvergunning en aanlegvergunning

Naast bestemmingsplannen speelt archeologie een rol in een omgevingsvergunning waarmee het college 'onthefing' verleent voor het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan (artikel 2.1 lid 1 sub c Wabo).

Erfgoedverordening Dordrecht

Naar aanleiding van de invoering van de Wabo met ingang van 1 oktober 2010 is de *Monumentenverordening Dordrecht* omgevormd tot de *Erfgoedverordening Dordrecht*. Hiermee is het mogelijk terreinen of gebieden met vastgestelde archeologische of cultuurhistorische waarden als gemeentelijk monument aan te wijzen. Daarnaast wordt de verordening gehanteerd in de uitzonderlijke gevallen dat er in bestemmingsplannen geen aparte archeologieparagraaf en geen regels zijn opgenomen.

De gemeente Dordrecht kent op dit moment nog geen gemeentelijke archeologische monumenten. In aanmerking hiervoor komen bijvoorbeeld de 14^e eeuwse beerkelder van het Huis Scharlaken, de 14^e eeuwse fundering van de Beulstoren aan de Spuiboulevard, de Grotekerkstuin (kerkhof) en het kasteelterrein rond de ruïne van het 13-14e eeuwse Huis te Merwede.

ARCHEOLOGIE EN VRIJSTELLING OF ONDERZOEKSP LICHT

Binnen de gemeente Dordrecht wordt beleidsmatig een duidelijk verschil gemaakt tussen de historische binnenstad binnen én inclusief de Spuihaven en het buitengebied buiten de Spuihaven. Reden hiervoor is de duidelijk verschillende landschappelijke ontwikkeling tussen de beide gebieden.

In de historische stadskern binnen de Spuihaven heeft zich door de eeuwen heen een zeer dik pakket archeologische waarden opgebouwd. Plaatselijk is dit pakket zelfs 8 meter dik: de oorsprong van het middeleeuwse Dordrecht kan dus tot op deze diepte aangetroffen worden. Oudere sporen bevinden zich op nog grotere diepte.

In het grote gebied buiten de Spuihaven is het middeleeuwse en oudere landschap helemaal niet meer herkenbaar of zichtbaar: sinds de St. Elisabethsvloed van 1421 ligt het bedekt onder een minimaal 70 cm dik pakket rivierafzettingen, het zogenoemde Merwededek.

Vooral het verschil in bodemopbouw tussen binnenstad en buitengebied is de basis voor afwijkende archeologische verwachtingen en vrijstellingen.

Op de beleidskaart archeologie Dordrecht staat voor de hele gemeente de archeologische verwachting in kleur aangegeven en in de legenda zijn aan elke kleur of verwachting vrijstellingen van de onderzoeksplicht verbonden. Zo is duidelijk in welke gevallen men wel of niet rekening moet houden met archeologisch (voor)onderzoek en welk type onderzoek.

In de bestemmingsplannen zijn of worden de dubbelbestemmingen Waarde Archeologie 1, 2 en 3 en het betreffende detail uit de beleidskaart archeologie Dordrecht opgenomen.

Bodemingrepen en vrijstellingen

Op de beleidskaart archeologie Dordrecht zijn geen voorwaarden verbonden aan het oppervlak waarover bodemingrepen mogen plaatsvinden zonder voorafgaand archeologisch onderzoek. Uitgangspunt is dat onderzoek alleen verplicht gesteld kan worden als voor plannen een omgevingsvergunning of aanlegvergunning aangevraagd moet worden. Het vrij te stellen oppervlak is namelijk direct afhankelijk van de archeologische verwachting, die pas duidelijk wordt na vooronderzoek. Hier kunnen op voorhand geen vierkante meters aan verbonden worden.

Voorwaarden zijn wel verbonden aan de diepte van de geplande bodemingrepen en wel direct gerelateerd aan de locatie van het plangebied en de daaraan verbonden archeologische verwachting.

Waarde Archeologie 1, WR-A-1

Voor de binnenstad geldt in zijn geheel een zeer hoge archeologische verwachting en de dubbelbestemming Waarde Archeologie 1. Hier zijn 'huis-, tuin- en keuken-' ingrepen tot maximaal 40 cm beneden het maaiveld vrijgesteld. Deze vrijstelling geldt niet voor het verdiepen van al bestaande keldervloeren.

Bodemingrepen waarvoor geen vergunning aangevraagd hoeft te worden zijn ook vrijgesteld. Voor de overige diepere ingrepen geldt een onderzoeksplicht indien plaanpassing of archeologiesparend bouwen geen optie is. Deze voorwaarden gelden ook voor zes door de provincie Zuid Holland vastgestelde terreinen met een zeer hoge archeologische waarde in het buitengebied van Dordrecht

Waarde Archeologie 2, WR-A-2

In het buitengebied zijn in de zones met een hoge archeologische verwachting ofwel de dubbelbestemming Waarde Archeologie 2 bodemingrepen tot maximaal 70 cm beneden maaiveld vrijgesteld.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de archeologische waarden op de hoger gelegen middeleeuwse en oudere oevers van de rivieren de Merwede, de Dubbel, de mogelijke Thure(drith) en het Oude Maasje op een diepte vanaf 70 cm beneden maaiveld liggen. De exacte tracés en breedtes van deze rivieren zijn nog grotendeels onbekend, de breedte van de oeverzones daarmee ook. De oeverzone was aantrekkelijk voor bewoning en hier worden de in 1421 verdronken dorpen van de Grote Waard met hun kerk, kerkhof

en boerderijen verwacht. Voor de overige diepere ingrepen geldt een onderzoeksplicht indien planaanpassing of archeologiesparend bouwen geen optie is.

Waarde archeologie 3, WR-A-3

In het buitengebied zijn in de zones met een middelmatige archeologische verwachting ofwel de dubbelbestemming Waarde Archeologie 3 bodemingrepen tot maximaal 100 cm beneden maaiveld vrijgesteld.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de archeologische waarden in de tussen de rivieren en lager gelegen komgebieden vanaf een diepte van 100 cm meter beneden maaiveld liggen. In deze komgebieden lagen in de middeleeuwen de uitgestrekte en door ontginningsloten en weteringen ingedeelde landbouw- en veeteeltgebieden behorend bij de op de oever gelegen dorpen. Voor de overige diepere ingrepen geldt een onderzoeksplicht indien planaanpassing of archeologiesparend bouwen geen optie is.

In het buitengebied zijn in de zones met een lage archeologische verwachting alle bodemingrepen vrijgesteld.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de archeologische waarden door natuurlijke erosie ten gevolge van stormvloed en dijkdoorbraken in het verleden of door meer recente ontgrondingen voor de aanleg van havens en bekkens al zwaar aangetast of helemaal verdwenen zijn.

In het buitengebied wordt voor de zones met een onbekende archeologische verwachting en waarvoor convenanten zijn afgesloten tussen Rijksinstellingen als RCE en RWS conform dat advies gehandeld. Het betreft hier de rivieren of waterlopen die het Eiland van Dordrecht definiëren, inclusief het Wantij.

Funderingspalen en vrijstellingen

Het dikke Holocene veenpakket in het ondergrondse Dordrecht maakt het bij vrijwel alle bouwplannen nodig diepe funderingspalen tot op de vaste ondergrond - het Pleistocene zand - aan te brengen. Hoewel hierbij archeologische waarden verstoord worden, worden deze palen binnen een bepaalde marge toegestaan zonder voorafgaand archeologisch onderzoek: tot een maximum van 5% van het totaal daadwerkelijk te bebouwen oppervlak zijn funderingspalen toegestaan zonder voorafgaand archeologisch onderzoek. Deze verstoring wordt landelijk in de archeologie als acceptabel aanvaard. Een uitgebreid onderzoek naar de verstoring door funderingspalen is in gang gezet. De ervaring in de gemeente Dordrecht wijst uit dat dit percentage van 5% slechts bij hoge uitzondering wordt gehaald, doorgaans ligt het op 2%. Bij zwaardere funderingsplannen wordt ingezet op planaanpassing.

In het geval voor een tweede keer funderingspalen gezet moeten worden, is de inzet het koppen van de al aanwezige palen en zeker niet het geheel verwijderen daarvan. Ook kan de gemeente in deze gevallen toch een archeologisch onderzoek verplicht stellen. Bodemingrepen voor funderingsbalken reiken meestal niet dieper dan tot 100 cm beneden maaiveld. De balken zullen in het buitengebied dus meestal zonder voorafgaand archeologisch onderzoek aangebracht kunnen worden.

ARCHEOLOGIE EN ONDERZOEK

Het archeologische onderzoeksproces volgt een in de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (KNA) vastgelegde volgorde en vastgestelde protocollen.

Bureauonderzoek

Als bij planvorming onderzoek verplicht is gesteld, dient in eerste instantie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd te worden. Dit is een inventarisatie van alle beschikbare gegevens, op basis waarvan een voor het plangebied zo specifiek mogelijke archeologische verwachting wordt opgesteld. Deze moet nog gedetailleerder zijn dan die op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Voor de historische binnenstad vervangt het bureauonderzoek vaak het inventariserend veldonderzoek omdat dat vanwege nog aanwezige bebouwing niet uitvoerbaar is.

Inventariserend veldonderzoek: booronderzoek en proefsleuvenonderzoek

Dit onderzoek volgt op het bureauonderzoek en moet in het veld de verwachting uit het bureauonderzoek toetsen. Dit gebeurt door de diepteligging en de aanwezigheid van archeologische waarden vast te stellen (1^e, verkennende fase), deze in kaart te brengen (2^e, karterende fase) en vervolgens te waarderen (3^e, waarderende fase).

In het buitengebied van Dordrecht wordt het veldonderzoek in de eerste fase over het algemeen uitgevoerd in de vorm van een archeologisch booronderzoek omdat dit tot nu toe de meest efficiënte en de goedkoopste methode is gebleken. Het verkennende booronderzoek kan gevolgd worden door een waarderend proefsleuvenonderzoek als de resultaten daar onderbouwd aanleiding toe geven.

Selectiebesluit

Op basis van het archeologische vooronderzoek, de rapportage en de daarin verwoorde aanbeveling neemt de gemeente Dordrecht een zogenoemd selectiebesluit. Dit is een gemotiveerd besluit van de bevoegde overheid tot het al dan niet behouden van een bepaalde archeologische vindplaats. Het besluit leidt tot het al dan niet, of onder voorwaarden, vrijgeven van een terrein of te nemen archeologische maatregelen. Wanneer er bij het vooronderzoek in het geheel geen vindplaatsen zijn aangetroffen, of het terrein is geheel verstoord, wordt dit ook in een selectiebesluit meegenomen.

Er zijn vijf opties:

- vrijgeven van het plangebied omdat er geen behoudenswaardige archeologische waarden (meer) aanwezig zijn
- vrijgeven van het plangebied onder voorwaarde van planaanpassing in verband met behoudenswaardige archeologische waarden (*in situ* behoud)
- fysiek beschermen van de behoudenswaardige archeologische waarden door planinpassing (*in situ* behoud)
- archeologisch begeleiden van de bodemingrepen om de behoudenswaardige waarden te documenteren (*ex situ* behoud)
- opgraven om de behoudenswaardige waarden te documenteren (*ex situ* behoud).

Archeologische begeleiding

Een archeologische begeleiding dient uitgevoerd te worden in het geval van in diepte of soms in oppervlak relatief beperkte bodemingrepen. Deze methode wordt bijvoorbeeld ingezet bij de aanleg van ondergrondse afvalcontainers, de vervanging van riolering, bij kelderverlaging en bij bodemsanering.

Opgraving

Een opgraving dient uitgevoerd te worden in het geval behoudenswaardige archeologische waarden door bodemingrepen geheel verstoord zullen worden. Dit is bijvoorbeeld het geval als al aanwezige oude funderingen verwijderd moeten worden in verband met een (tweede) paalzetting of als er nieuwe kelders gebouwd worden.

ARCHEOLOGIE EN KWALITEITSBORGING

Opgravingsvergunning

Archeologisch onderzoek mag alleen uitgevoerd worden door een bedrijf of instelling die hiervoor een vergunning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft ontvangen. De lijst met vergunninghoudende partijen is te vinden op de website van de vergunningverlener: de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Op 10 juni 2009 heeft de gemeente Dordrecht opnieuw een opgravingsvergunning gekregen. De huidige vergunning is geldig tot 1 januari 2014 en beperkt zich tot het eigen gemeentelijk grondgebied. Binnen de gemeente Dordrecht mag de gemeente dus zelf archeologisch onderzoek uitvoeren. Voordeel hiervan is dat de opgebouwde inhoudelijke kennis van het grondgebied aanwezig is en gewaarborgd wordt, het bekend zijn met lokale ontwikkelingen en gevoeligheden en de korte en directe communicatie- en informatielijnen.

Bevoegde overheid

Iedere initiatiefnemer kan voor de uitvoer van archeologisch onderzoek een keuze maken uit de lijst met vergunninghoudende partijen. Elke partij dient het archeologisch onderzoek conform een door de gemeente Dordrecht geaccordeerd Plan van Aanpak of Programma van Eisen uit te voeren. De gemeente Dordrecht toetst in de persoon van een senior archeoloog uiteindelijk het uitgevoerde onderzoek en het bijbehorende rapport aan dit PvA of PvE en aan de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). De gemeente Dordrecht neemt ook het in verband met een vergunningverlening benodigde selectiebesluit. Dit besluit door het College van Burgemeester & Wethouders is gemandateerd aan het afdelingshoofd Ruimtelijke Realisatie van de dienst Stadsontwikkeling.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Opgravingsvergunninghoudende partijen dienen te werken conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Deze norm heeft tot doel de minimale kwaliteit van het archeologisch onderzoek te waarborgen en ondergaat geregeld een update.

Naast de kwaliteitsnorm bestaan er ook een aantal Leidraden. Deze leidraden betreffen bijvoorbeeld de uitvoer van karterend booronderzoek, proefsleuvenonderzoek en archeologische monitoring. Indien deze gebruikt moeten worden, vraagt de gemeente dit expliciet in het Programma van Eisen op te nemen.

ARCHEOLOGIE EN KOSTEN

Veroorzakersprincipe en verstoordersdeel

Conform de Wet op de Archeologische Monumentenzorg zijn initiatiefnemers tot bodemversturende maatregelen verplicht de kosten van het benodigde archeologische onderzoek voor eigen rekening te nemen. Deze verplichting heet het veroorzakersprincipe en de kosten worden het verstoordersdeel genoemd.

De overweging hierbij is dat er sprake moet zijn van een uitdaging om het erfgoed zo verantwoord mogelijk mee te wegen en waar mogelijk te integreren in de voorgenomen ontwikkeling. Dit is de kern van het gedachtegoed van het Verdrag van Malta en de gewijzigde Monumentenwet 1988.

Het veroorzakersprincipe geldt voor elke initiatiefnemer, ook als dat de gemeente zelf is. Kosten voor archeologisch onderzoek betreffen alle aspecten van dat onderzoek: Programma van Eisen, bureauonderzoek, voorbereiding, uitvoer veldwerk, uitwerking gegevens, evaluatie, waardering en selectie, specialistisch onderzoek, conservering vondsten, basisrapportage van het onderzoek tot en met het deponeren van vondsten en documentatie.

Planaanpassing en archeologiesparend bouwen

In de historische binnenstad van Dordrecht is de exploitatiedruk groter dan in het buitengebied, door een stapeling aan kostenverhogende factoren. Archeologisch onderzoek in de binnenstad is door zijn complexiteit, de goede conservering en de rijkdom aan gegevens bovendien per vierkante meter duurder dan in het buitengebied. De kosten kunnen daardoor excessief worden: hoe groter en dieper de bodemingrepen, des te hoger de vierkante meterprijs voor archeologisch onderzoek.

In het geval de kosten voor archeologisch onderzoek excessief dreigen te worden, zet de gemeente zowel in de binnenstad als in het buitengebied in op planaanpassing, planinpassing of op archeologiesparend bouwen.

Gemeentelijke drempelbijdrage

In het geval van excessieve kosten voor archeologisch onderzoek, kan in eerste instantie de gemeente financieel bijdragen. Dan moet het mogelijk zijn inzage te krijgen in de begroting van de initiatiefnemer. Is dit niet mogelijk dan kan er in ieder geval geen sprake zijn van een gemeentelijke bijdrage.

De gemeentelijke bijdrage is nooit hoger dan de door de minister vastgestelde drempelbijdrage. Deze drempelbijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners van de gemeente vermenigvuldigd met een door de minister vastgesteld bedrag. Sinds 2007 is dit € 2,50 per inwoner van de gemeente. Voor Dordrecht betekent dit een bedrag van maximaal circa € 300.000 per plan/project.

Specifieke uitkering excessieve kosten

Indien de kosten voor archeologisch onderzoek het verstoordersdeel plus de gemeentelijke drempelbijdrage overstijgen, kan de gemeente onder zeer specifieke indieningsvereisten bij de minister een specifieke uitkering excessieve kosten aanvragen. Naar verwachting zal deze excessieve kostenregeling van het rijk na de evaluatie van de Wamz in 2012 stopgezet worden.

De wettelijke regeling aangaande de schadevergoeding bij onredelijk hoge archeologische onderzoekskosten is te vinden in het Besluit archeologische monumentenzorg en de Regeling archeologische monumentenzorg.

ARCHEOLOGIE EN PUBLIEK

Publiekspresentatie

Publiekspresentatie is een belangrijk artikel in het Verdrag van Malta en is in artikel 9 *Bewustmaking van het publiek* als volgt verwoord:

Iedere partij verplicht zich ertoe

- 1. voorlichtingscampagnes te voeren om bij het publiek besef te kweken en te ontwikkelen van de waarde van het archeologische erfgoed voor het begrip van het verleden en de bedreigingen voor dit erfgoed;*
- 2. de toegang van het publiek tot belangrijke bestanddelen van het archeologisch erfgoed, met name vindplaatsen, te bevorderen en het tentoonstellen aan het publiek van geselecteerde archeologische voorwerpen te stimuleren.*

In Nederland is dit artikel niet opgenomen in de Wet op de Archeologische Monumentenzorg. Kosten voor publiekspresentatie kunnen dus wettelijk niet aan de initiatiefnemer worden opgelegd. In overleg stelt de archeoloog wel mogelijkheden voor.

Zichtbare en deels toegankelijke archeologie

Op negen locaties in binnenstad en in het buitengebied zijn nog archeologische waarden zichtbaar aanwezig of aangeduid:

- de fundering van de middeleeuwse Sint Surakapel bij de Grote Kerk
- de 14^e eeuwse opslagkelder van het Stadhuis
- de laatmiddeleeuwse put en vondsten in Huis 't Zeepaert aan de Wijnstraat
- de 14^e eeuwse beerkelder van Huis Scharlaken in de onderdoorgang Scheffersplein-Grote Markt.
- de 14^e eeuwse stadsmuur met torenrestant aan de Kuipershaven
- de fundering van de 14^e eeuwse Beulstoren aan de Spuiboulevard
- de fundering van 14^e eeuwse Huis te Merwede op de Kerkeplaat
- de fundering van de dorpskerk van het in 1421 verdronken dorp Wolbrandskerke/Kruiskerke aan de Amnesty Internationalweg (Gezondheidspark)
- het omgrachte terrein van de 17^e eeuwse buitenplaats Groot Raij aan de Wieldrechtse Zeedijk.

De Erfgoedverordening Dordrecht maakt het mogelijk op termijn enkele van deze vindplaatsen tot gemeentelijk monument aan te wijzen.

Publicatiereeks Dordrecht Ondergronds

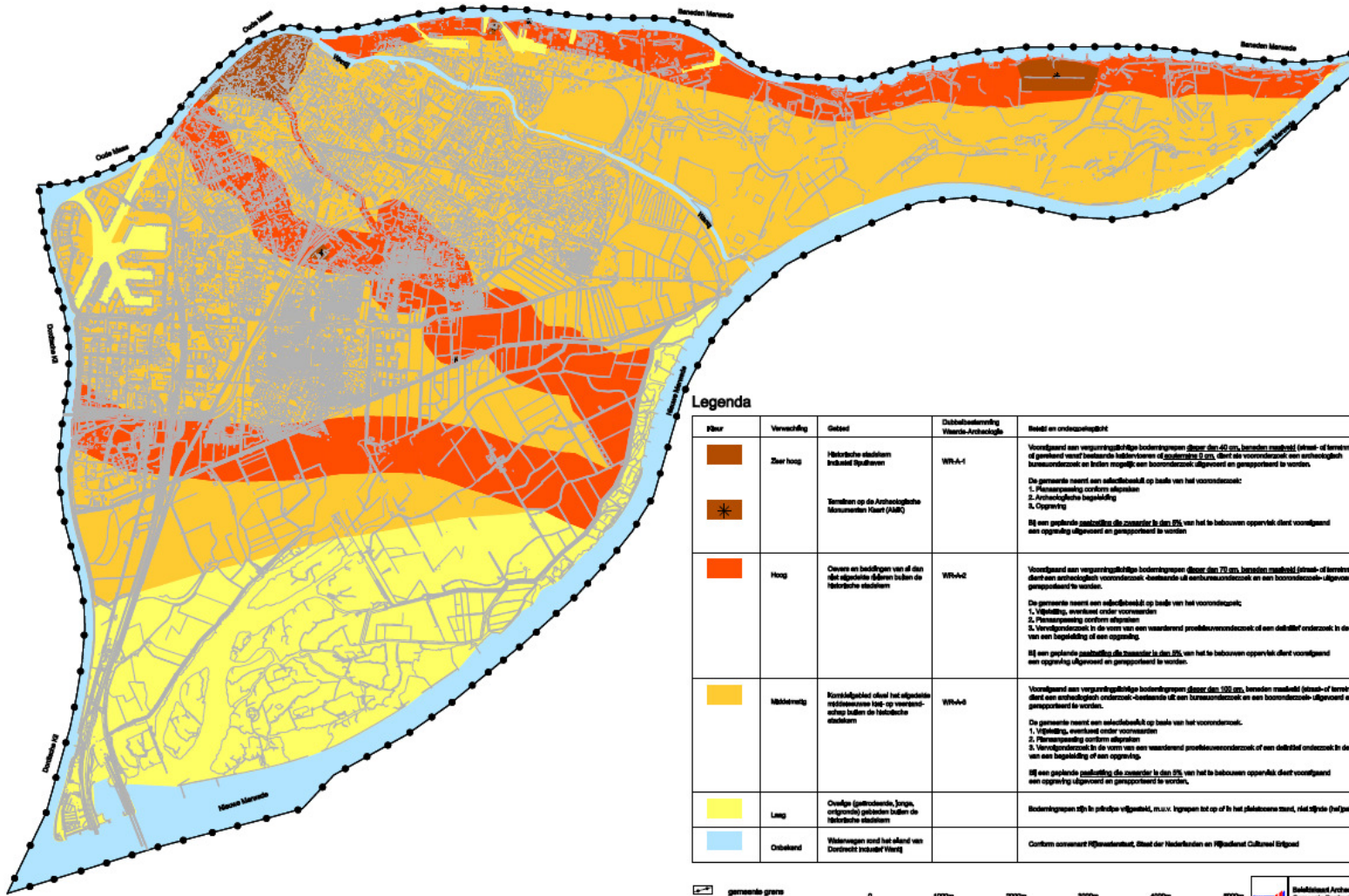
De rapporten van archeologisch onderzoek die door de gemeente zelf zijn uitgevoerd zijn gratis te downloaden via de gemeentelijke website. De rapporten worden in beperkte oplage uitgegeven in de in 2008 gestarte publicatiereeks *Dordrecht Ondergronds*. Inmiddels zijn ruim 60 onderzoeksrapporten verschenen. Op de website is verder algemene informatie en nieuws over archeologie in Dordrecht te vinden.

Tentoonstellingen en educatie

Het zijn juist de gemeenten die al langer een archeoloog in dienst hebben die van oudsher veel waarde hechten aan de publiekspresentatie van archeologie. Zij zien het als een essentiële taak de resultaten van archeologisch onderzoek aan de inwoners van de gemeente te laten zien.

De publiekstaken betreffende archeologie zijn met ingang van 1 januari 2007 officieel ondergebracht bij het Erfgoedcentrum DiEP/de NDC van de gemeente Dordrecht. Medewerkers archeologie worden op urenbasis gedetacheerd voor de publiekstaken. Door onder andere het realiseren van tentoonstellingen met een archeologisch thema of een archeologische bijdrage in tentoonstellingen, evenementen, workshops, cursussen en publicaties wordt het ondergrondse Dordrecht bovengronds zichtbaar gemaakt.

BIJLAGE 1 BELEIDSKAART ARCHEOLOGIE DORDRECHT

Legenda

Fleur	Verwachting	Ontoet	Duidingsaanwijzing Vlaamse Archeologie	Beleid en onderzoekwijze
	Zeer hoog	Historische steden met bestaand Rijksmonument	WVA-1	Voorafgaand aan vergaarderijdelijke bodemopgravingen (dieper dan 40 cm, behalve markt) (steek- of terreinwerk) of gebiedsvast bestaande bodemopgravingen (dieper dan 50 cm), dient als vooronderzoek een archeologisch bodemonderzoek en indien mogelijk een bodemonderzoek uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een zelfstandigheid op basis van het vooronderzoek: 1. Planmatigheid conform algemene 2. Archeologische begroeiing 3. Cyclusering Bij een geproblemeerde situatie die zwaarder is dan PV, kan het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden.
	Hoog	Overschakelende gebieden van of die niet afgeplaatte gebieden hebben de historische steden	WVA-2	Voorafgaand aan vergaarderijdelijke bodemopgravingen (dieper dan 70 cm, behalve markt) (steek- of terreinwerk) dient een archeologisch vooronderzoek. Aanvullende uit een bodemonderzoek en een bodemonderzoek uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een zelfstandigheid op basis van het vooronderzoek: 1. Planmatigheid, overal onder voorwaarden 2. Planmatigheid conform algemene 3. Verplichtbaarheid in de vorm van een vooronderzoek bodemonderzoek of een delatief onderzoek in de vorm van een begroeiing of een opgraving. Bij een geproblemeerde situatie die zwaarder is dan PV, kan het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden.
	Middelmatig	Koninkrijksgebied ofwel het afgeplaatte gebiedsvast bestaande bodemopgravingen hebben de historische steden	WVA-3	Voorafgaand aan vergaarderijdelijke bodemopgravingen (dieper dan 100 cm, behalve markt) (steek- of terreinwerk) dient een archeologisch vooronderzoek of een bodemonderzoek en een bodemonderzoek uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een zelfstandigheid op basis van het vooronderzoek: 1. Planmatigheid, overal onder voorwaarden 2. Planmatigheid conform algemene 3. Verplichtbaarheid in de vorm van een vooronderzoek bodemonderzoek of een delatief onderzoek in de vorm van een begroeiing of een opgraving. Bij een geproblemeerde situatie die zwaarder is dan PV, kan het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden.
	Laag	Overige (geïntegreerde, jonge, originele) gebieden hebben de historische steden		Bodemopgravingen zijn in principe verplicht, m.u.v. ingepast tot op of in het planologische raam, niet zijnde (bouw)plan.
	Onbekend	Waterwegen met het gebied van Dordrecht (behalve Vlied)		Conform convenant Rijksoverheid, Staat der Nederlanden en Rijksoverheid Cultureel Erfgoed

gemeente Dordrecht

Legenda

Kleur	Verwachting	Gebied	Dubbelbestemming Waarde-Archeologie	Beleid en onderzoeksplicht
 	Zeer hoog	Historische stadskern Inclusief Spulhaven Terreinen op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	WR-A-1	Voorafgaand aan vergunningplichtige bodemingrepen <u>dieper dan 40 cm. beneden maaiveld</u> (straat- of terreinniveau) of gerekend vanaf bestaande keldervloeren of <u>souterrains 0 cm.</u> dient als vooronderzoek een archeologisch bureauonderzoek en indien mogelijk een booronderzoek uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een selectiebesluit op basis van het vooronderzoek: 1. Planaanpassing conform afspraken 2. Archeologische begeleiding 3. Opgraving Bij een geplande <u>paalzetting die zwaarder is dan 5%</u> van het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden
	Hoog	Oevers en beddingen van al dan niet afgedekte rivieren buiten de historische stadskern	WR-A-2	Voorafgaand aan vergunningplichtige bodemingrepen <u>dieper dan 70 cm. beneden maaiveld</u> (straat- of terreinniveau) dient een archeologisch vooronderzoek -bestaande uit een bureauonderzoek en een booronderzoek- uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een selectiebesluit op basis van het vooronderzoek: 1. Vrijstelling, eventueel onder voorwaarden 2. Planaanpassing conform afspraken 3. Vervolonderzoek in de vorm van een waarderend proefsleuvenonderzoek of een definitief onderzoek in de vorm van een begeleiding of een opgraving. Bij een geplande <u>paalzetting die zwaarder is dan 5%</u> van het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden.
	Middelmatig	Komdelgebied ofwel het afgedekte middeleeuwse kiel- op veerlandschap buiten de historische stadskern	WR-A-3	Voorafgaand aan vergunningplichtige bodemingrepen <u>dieper dan 100 cm. beneden maaiveld</u> (straat- of terreinniveau) dient een archeologisch onderzoek -bestaande uit een bureauonderzoek en een booronderzoek- uitgevoerd en gerapporteerd te worden. De gemeente neemt een selectiebesluit op basis van het vooronderzoek: 1. Vrijstelling, eventueel onder voorwaarden 2. Planaanpassing conform afspraken 3. Vervolonderzoek in de vorm van een waarderend proefsleuvenonderzoek of een definitief onderzoek in de vorm van een begeleiding of een opgraving. Bij een geplande <u>paalzetting die zwaarder is dan 5%</u> van het te bebouwen oppervlak dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd en gerapporteerd te worden.
	Laag	Overige (geërodeerde, jonge, ontronde) gebieden buiten de historische stadskern		Bodemingrepen zijn in principe vrijgesteld, m.u.v. Ingrepen tot op of in het pleistoocene zand, niet zijnde (het)palen.
	Onbekend	Waterwegen rond het eiland van Dordrecht Inclusief Wantij		Conform convenant Rijkswaterstaat, Staat der Nederlanden en Rijksdienst Cultureel Erfgoed

BIJLAGE 2A LEGENDA ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART DORDRECHT

Kaartbijlage 3			
Gemeente Dordrecht			
Archeologische verwachtingskaart (Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen)			
RAAP-rapport 1672, schaal 1:20.000			
legenda			
kaartenheid	bodemopbouw	pleistocene ondergrond	archeologische verwachting
<i>Klei-op-veenlandschap met stroomgordelafzettingen in de ondergrond</i>			
	Merwedek op relatief ondiep gelegen, jongere stroomgordels (Merwede, Oude Maasje, Dubbel)	laat-glaciale insnijding	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: zeer laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: middelmatig Late Middeleeuwen: hoog*
		laat-glaciaal terras	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: middelmatig Late Middeleeuwen: hoog*
		dekzandvlakte	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: onbekend IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: middelmatig Late Middeleeuwen: hoog*
<hr/>			
	Merwedek op mogelijke verbinding tussen de Dubbel en de Merwede	laat-glaciale insnijding	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: zeer laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: hoog
		laat-glaciaal terras	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: hoog
<hr/>			
	Merwedek op klei-op-veenlandschap op dieper gelegen, oudere stroomgordels (Uitwijk, Biesheuvel-Hamer, Zwijndrecht, Gorkum-Arkel)	laat-glaciale insnijding	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: zeer laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: middelmatig
		laat-glaciaal terras	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: middelmatig
<hr/>			
	klei-op-veenlandschap en evt. diepere archeologische niveau's zeer waarschijnlijk geïrodeerd door recente geulafzettingen	laat-glaciale insnijding of laat-glaciaal terras	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: laag
		dekzandvlakte	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: laag
			Laat Paleolithicum - Mesolithicum: laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: laag
<hr/>			
<i>Klei-op-veenlandschap zonder stroomgordelafzettingen in de ondergrond</i>			
	Merwedek op klei-op-veenlandschap (geen stroomgordels in de ondergrond aanwezig)	laat-glaciale insnijding	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: zeer laag Neolithicum - Bronstijd: laag IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: laag Late Middeleeuwen: middelmatig
		laat-glaciaal terras	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: onbekend IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: onbekend Late Middeleeuwen: middelmatig
		dekzandvlakte	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: onbekend IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: onbekend Late Middeleeuwen: middelmatig
		vermeende donk en/of dekzandopduiking	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: hoog Neolithicum - Bronstijd: hoog IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: hoog Late Middeleeuwen: hoog
<hr/>			
<i>overige eenheden</i>			
	randzone van het middeleeuwse klei-op-veenlandschap naar jongere stroomgordels	-	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: <i>als onderliggende kleur</i> Neolithicum - Bronstijd: <i>als onderliggende kleur</i> IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: <i>als onderliggende kleur</i> Late Middeleeuwen: zeer hoog
	historische stadskern	-	Laat Paleolithicum - Mesolithicum: onbekend Neolithicum - Bronstijd: onbekend IJzertijd - Vroege Middeleeuwen: onbekend Late Middeleeuwen: zeer hoog
<hr/>			
<i>overig</i>			
	AMK-terrein		
	vindplaats		
	gemeentegrens		
	huidige waterlopen		
	Uitwijk naam stroomgordel		

BIJLAGE 3

BELEID INZAKE OPSTELLEN PARAGRAAF ARCHEOLOGIE IN BESTEMMINGSPLANNEN DORDRECHT

Archeologie in bestemmingsplannen

De gemeenteraad van de gemeente Dordrecht acht het noodzakelijk om op basis van het artikel 3.1.1 Wet ruimtelijke ordening in samenhang met artikel 38a en 39 van de Monumentenwet 1988 ter bescherming van archeologische waarden in de ondergrond, bij vaststelling van bestemmingsplannen het volgende in acht te nemen.

1. Begrippen

Deze beleidsnota verstaat onder

- a. Waarde Archeologie 1 (WR-A-1): gebieden met een zeer hoge archeologische verwachting, te weten de historische binnenstad en de door de provincie Zuid Holland aangewezen monumentale archeologische terreinen
- b. Waarde Archeologie 2 (WR-A-2): gebieden met een hoge archeologische verwachting, te weten de jongere stroomgordels
- c. Waarde Archeologie 3 (WR-A-3): gebieden met een middelmatige archeologische verwachting, te weten de komkleigebieden tussen de jongere stroomgordels.

2. Aanlegactiviteiten

Voor de gebieden die op de beleidskaart archeologie Dordrecht zijn aangeven als

- 1. WR-A-1, wordt in het bestemmingsplan bepaald dat bodemverstoringen dieper dan 40 cm beneden maaiveld meer verboden zijn;
- 2. WR-A-2, wordt in het bestemmingsplan bepaald dat bodemverstoringen dieper dan 70 cm beneden maaiveld verboden zijn;
- 3. WR-A-3, wordt in het bestemmingsplan bepaald dat bodemverstoringen dieper dan 100 cm beneden maaiveld verboden zijn;
- 4. In het bestemmingsplan wordt bepaald dat het college van burgemeester en wethouders van de verboden als bedoeld in de leden 1 tot en met 3 bij omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1 eerste lid, onderdeel b van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (aanlegvergunning) ontheffing kan verlenen.
- 5. In het bestemmingsplan wordt bepaald dat bij een aanvraag om een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 4 een standaardrapport wordt aangeleverd, waarin de resultaten van een onderzoek naar archeologische waarden in de ondergrond zijn vastgelegd.
- 6. In het bestemmingsplan wordt bepaald dat de in lid 4 bedoelde omgevingsvergunning wordt verleend, wanneer uit het in lid 5 bedoelde standaardrapport in voldoende mate is gebleken dat:
  - a. het behoud van de archeologische waarden in voldoende mate kan worden geborgd;
  - of
  - b. de archeologische waarden door de verstoring niet onevenredig worden geschaad;
  - of
  - c. in het geheel geen archeologische waarden aanwezig zijn.

3. Bouwactiviteiten

In een bestemmingsplan wordt bepaald, dat wanneer ten gevolge van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in de gebieden die op de beleidskaart archeologie Dordrecht zijn aangeven als

1. WR-A-1, indien de bouwactiviteit een bodemverstoring dieper dan 40 cm -mv tot gevolg heeft, bij de aanvraag om de omgevingsvergunning een archeologisch standaardrapport wordt aangeleverd;
2. WR-A-2, indien de bouwactiviteit een bodemverstoring dieper dan 70 cm -mv tot gevolg heeft, bij de aanvraag om de omgevingsvergunning een archeologisch standaardrapport wordt aangeleverd;
3. WR-A-3, indien de bouwactiviteit een bodemverstoring dieper dan 100 cm -mv tot gevolg heeft, bij de aanvraag om de omgevingsvergunning een archeologisch standaardrapport wordt aangeleverd;
4. WR-A-1, WR-A-2 of WR-A-3, indien funderingspalen qua totaaloppervlak meer dan maximaal 5% (inclusief eventuele grondverdringing) van het daadwerkelijk te bebouwen deel van het plangebied beslaan, bij de aanvraag om de omgevingsvergunning een archeologisch standaardrapport wordt aangeleverd;
5. WR-A-1, WR-A-2 of WR-A-3, indien sprake is van een tweede paalzetting, bij de aanvraag om de omgevingsvergunning een archeologisch standaardrapport wordt aangeleverd;
6. In het bestemmingsplan wordt bepaald dat het college van burgemeester en wethouders aan de omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht met in achtneming van de conclusies uit het archeologische standaardrapport als bedoeld in de leden 1 tot en met 5, voorwaarden kunnen verbinden ter bescherming van de archeologische waarden in de ondergrond, zoals bepaald in artikel 2.22 derde lid, onderdeel d van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht gelezen in samenhang met artikel 5.2 lid 1 van het Besluit omgevingsrecht.

4. Bestemmingsplan op aanvraag

Voor een bestemmingsplanprocedure op aanvraag geldt, dat de aanvrager met in achtneming van de in artikel 2 lid 1 tot en met 3 en artikel 3 lid 1 tot en met 3 omschreven verwachtingsgebieden een archeologisch standaardrapport aanlevert, waarin de resultaten van een onderzoek naar archeologische waarden in de ondergrond zijn vastgelegd.

BIJLAGE 4 PROCES ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG

Initiatiefnemer/ Verorzaker / Vergunningaanvrager	Bevoegd gezag / B&W gemeente Dordrecht	Senior archeoloog gemeente Dordrecht	Archeologisch bedrijf
FASE 1: VOORONDERZOEK			
1.1. vraagt vergunning aan of medewerking in verband met planrealisatie			
		1.2 adviseert over vrijstelling of onderzoeksplicht en formuleert onderzoekseisen	
	1.3. legt onderzoeksplicht op (op basis van beleidsnota of -kaart archeologie)		
1.4 vraagt offertes aan en geeft opdracht tot vooronderzoek (= bureauonderzoek+ inventariserend veldonderzoek, verkennende / karterende fase)			
			1.5 verricht vooronderzoek en levert (concept)rapport
		1.6 toetst conceptrapport aan PvE/PvA en stelt selectie-advies aan gemeente op	
	1.7 neemt selectiebesluit: vrijstelling (= vergunningverlening), planaanpassing of vervolgonderzoek (fase 2)		
			1.8 levert eindrapport aan initiatiefnemer en gemeente
FASE 2: VERVOLGONDERZOEK			
		2.1. stelt PvE op of toetst PvE van derden (archeologisch bedrijf)	
	2.2. accordeert PvE		
2.3. vraagt op basis van PvE offertes aan en geeft opdracht tot vervolgonderzoek (= inventariserend veldonderzoek, waarderende fase)			
			2.4. verricht vervolgonderzoek en levert conceptrapport
		2.6. toetst conceptrapport aan PvE en stelt selectie-advies aan gemeente op	
	2.6. neemt selectiebesluit: vrijstelling (= vergunningverlening), planaanpassing of definitief onderzoek (fase 3)		
			2.7 levert eindrapport aan initiatiefnemer en gemeente
FASE 3: DEFINITIEF ONDERZOEK			
		3.1. stelt PvE op of toetst PvE van derden (archeologisch bedrijf)	
	3.2. accordeert PvE		
3.3. vraagt op basis van PvE offertes aan en geeft opdracht tot definitief onderzoek			
			3.4. verricht definitief onderzoek en levert conceptrapport
		3.5. toetst conceptrapport aan PvE en adviseert gemeente	
	3.6. gaat akkoord met onderzoek en rapportage		
			3.7 levert eindrapport aan initiatiefnemer en gemeente

BIJLAGE 5

ONLINE ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE

Wetgeving, regelingen en vergunningen

Monumentenwet 1988 inclusief Wet op de archeologische monumentenzorg
<http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/deeplink/law1/title=Monumentenwet%201988>

Besluit archeologische monumentenzorg
<http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/deeplink/law1/title=Besluit%20archeologische%20monumentenzorg>

Regeling archeologische monumentenzorg
<http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/deeplink/law1/title=Regeling%20archeologische%20monumentenzorg>

Opgravingsvergunning
<http://www.cultureelerfgoed.nl/archeologie/archeologie/vergunningen/opgravingsvergunning>

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
<http://www.sikb.nl/pagina.asp?id=31>

Instellingen

RCE - Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
<http://www.cultureelerfgoed.nl/archeologie>

CGA - Convent van Gemeentelijk Archeologen
<http://www.gemeente-archeologen.nl>

Team archeologie gemeente Dordrecht
<http://www.dordrecht.nl/archeologie>

AWN - Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Lek- & Merwestreek
<http://www.awn-lek-merwestreek.nl>